

Fundamentele theologie

10: De toegang tot de historische Jezus

De toegang tot de historische Jezus.

Inhoud

- 1 Het probleem van de toegang tot de historische Jezus.
- 2 Een overzicht van de bijbelse kritiek.
- 3 Schets van een bewijsvoering.
 - ▶ 3.1 Enkele methodologische opmerkingen
 - 1 De specifieke kenmerken van het genre evangelie.
 - 2 De status van de “geschiedenis” en de “historicus”.
 - ▶ 3.2 De vier kritisch te verifiëren problemen (uitwerking).
 - Probleem 1: Jezus en de prepaschale gemeenschap.
 - Probleem 2: De taal en houding van het primitieve kerkelijke milieu.
 - Probleem 3: De vrijheid van de evangelisten en de oudere traditie?
 - Probleem 4: Criteria voor de historische authenticiteit van de evangelies.
- 4 Balans van dit onderzoek.

Het probleem van de toegang tot de historische Jezus.

De probleemstelling.

- De enig mogelijke toegang tot de historische Jezus is via de geschriften van de beweging die van Hem is uitgegaan.
 - ▶ Er zijn nauwelijks andere geschriften en zeker geen geschriften die inhoudelijk waardevolle informatie bevatten.
 - ▶ De geschriften, die ons uitgangspunt vormen, zijn ontstaan binnen de gemeenschap van gelovigen en zijn geschreven om anderen tot geloof te brengen, hen in hun geloof te bevestigen of te onderrichten.
- De vraag is: heeft de verkondiging door de apostelen en de jonge Kerk de boodschap van Jezus niet onherkenbaar vervormd of is ze fundamenteel trouw gebleven?

De toegang tot de historische Jezus

De geloofwaardigheid van het Christendom.

- In de Christelijke boodschap staat de historische figuur van Jezus van centraal.
- Daarom is de geloofwaardigheid van de boodschap van Jezus wezenlijk voor bij het Christendom.

- De fundamentele theologie moet aantonen dat de evangeliën een geloofwaardige toegang tot de historische Jezus en zijn boodschap geven.

De toegang tot de historische Jezus

■ drie deelproblemen.

- ▶ 1. **Historisch en hermeneutisch:** het Christendom gaat essentieel over dingen die gebeurd zijn, m.n. in de geschiedenis van de persoon Jezus.
 - probleem 1: hebben we werkelijke toegang tot Jezus via evangelies?
- ▶ 2. **Filosofisch:** de mens is een vraag aan zichzelf en naar de zin van zijn bestaan.
 - probleem 2: beantwoordt de boodschap van Christus de fundamentele vraag naar de zin van het menselijk bestaan?
- ▶ 3. **Theologisch:** het gaat om degene die we in de evangeliën vinden te identificeren, immers Jezus Christus presenteert zichzelf als God onder ons. Hij brengt de tekens van zijn eigen identiteit en geloofwaardigheid mee. Deze tekens zijn: in de geschiedenis: profetie; in de kosmos: wonderen; in de mens zelf: het getuigenis van een leven volgens de Geest (heiligheid).
 - probleem 3: zijn de tekens die besloten liggen in Jezus' woorden en daden, dood en verrijzenis en in de gemeenschap (Kerk) die uit Hem voorkomt voldoende om Hem als God-met-ons te identificeren?

■ Wij beperken ons tot het eerste probleem.

De toegang tot de historische Jezus

Overzicht van de weg van Jezus naar het evangelie

- 1 De specifieke kenmerken van het genre evangelie.
 - ▶ 1.1 Van het mondelinge evangelie naar Markus.
 - ▶ 1.2 Waarom ontstonden de evangelies na de brieven?
 - ▶ 1.3 De eigenschappen van het literaire genre evangelie.
- 2 De status van de “geschiedenis” en de “historicus”.
 - ▶ 2.1 Herinnering, geschiedenis en historiciteit.
 - ▶ 2.2 De historische kennis.
 - ▶ 2.3 Toepassing op het probleem van de Evangelies.
- 3 De resultaten.
- 4 De vier kritisch te verifiëren problemen.
 - ▶ 4.1 De bijdrage van de externe kritiek.
 - ▶ 4.2 De bijdrage van de inwendige kritiek. De bemiddeling van de jonge Kerk.
- De toegang tot de historische Jezus
- Schets van een bewijsvoering. (na de Formgeschiede)

De toegang tot de historische Jezus

Het evangelie is een literair genre eigen aan het Christendom.

- De specifieke kenmerken van het genre evangelie.
- 1. Van het mondelinge evangelie naar Markus.
 - ▶ De term evangelie (εὐαγγέλιον, Blijde Boodschap) vinden wij reeds in de oudste delen van het N.T., nl. bij Paulus, waar het een soort terminus technicus is voor de hele boodschap van Christus.
 - ▶ 1. De term komt uit het O.T. (Dt.-Jes. 40-55) daar staat het voor de blijde boodschap van vreugdeboden die de eindoverwinning van Jahwe en Zijn erkenning door de volkeren van Jahwe aankondigen.
 - ▶ 2. In het N.T. verschijnt Jezus als “boodschapper” van het goede messiaanse nieuws. In Hem wordt Jesaja vervuld: Hij bewerkt genezingen, exorcismen, enz. Jezus kondigt het Koninkrijk Gods aan en dat Koninkrijk is Hij zelf.

De toegang tot de historische Jezus

Het evangelie een literair genre eigen aan het Christendom.

- ▶ 3. “Evangelie” is een veel gebruikte term door Paulus. De term betekent: de daad van aankondiging van de Blijde Boodschap zelf, of de inhoud ervan: Jezus Christus.
- ▶ 4. Het literair genre “evangelie” komt (naar alle waarschijnlijkheid) van Markus.
 - Markus gebruikt 7 maal het substantief zonder verdere bepaling.
 - Lukas gebruikt nooit het substantief maar steeds het werkwoord εὐαγγελίζειν.
 - Matteüs heeft vier maal het substantief, maar steeds “het Evangelie van het Koninkrijk” (met bepaling) τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας. Het accent ligt op de inhoud van de prediking, eerder dan op zijn persoon. Voor Mk. is het Evangelie meer een gebeurtenis dan een boodschap.
- ▶ 5. Vanaf tweede en derde eeuw werd de term voor onze vier evangelies gebruikt.

De specifieke kenmerken van het genre evangelie.

Waarom ontstonden de evangelies na de brieven?

- De vraag stamt van Käsemann (1953). Hiermee wilde hij aantonen dat de jonge Kerk wel degelijk interesse moest hebben in de historische Jezus.
 - ▶ Zijn antwoord: de eerste Christenen hadden interesse in het aardse bestaan van Jezus.
 - ▶ In de primitieve Kerk werden voortdurend verhalen over het aardse optreden van Jezus verteld. Het milieu waarin deze verhalen “ontstonden” was missionair, liturgisch, catechetisch, enz.
- Waarom werden ze dan nog opgeschreven?
 - ▶ In het begin van de Kerk had men geen directe informatie over Jezus nodig. Er was nog een generatie van ooggetuigen. Het Heil is echter zeer nauw gebonden aan de persoon van Jezus. Daarom schreef men later de evangelies over Hem.
- Waarom werden ze zo laat geschreven?
 - ▶ Volgens Käsemann werden ze m.n. tegen spiritualiserende tendensen die bestonden in Korinte en tegen gelijkaardige tendensen van het gnosticisme geschreven. Kort: de jonge Kerk wees een Christendom zonder geschiedenis af.

De specifieke kenmerken van het genre evangelie.

deel 1

- Het centrum van het N.T. is de dood en verrijzenis van de Heer. Enkel de (laat geschreven) evangelies interesseren zich voor de aardse activiteit van Jezus.
- De evangelies:
 - ▶ 1. zijn de proclamatie van iets absoluut nieuw. Ze handelen Gods interventie in Jezus Christus in de geschiedenis. Ze zijn geen neutrale proclamatie.
 - ▶ 2. vertrekken van een reeds bestaande traditie die het prepaschale Christus-gebeuren in de Geest in het licht van Pasen, het O.T. en de ervaringen van de jonge Kerk herleest. De evangelisten bewerken hun bronnen, wetend dat ze het Heil aankondigen voor hun eigen tijd.

De specifieke kenmerken van het genre evangelie.

deel 2

■ De evangelies

- ▶ 3. volgen in structuur en thematiek het oude kerygma: de volheid der tijden is aangebroken, Johannes de Doper, het optreden in Galilea, de opgang naar Jeruzalem, enz.
- ▶ 4. presenteren de aankondiging van het heil als een historische vertelling. Jezus en de Kerk doorlopen historische periodes m.n. bij Lukas (in Ev. en Hand.).
- ▶ 5. zijn tegelijk vertelling en belijdenis van de gemeente die in Jezus gelooft.
- ▶ 6. zijn gericht tot verschillende geografische en culturele onderscheiden groepen. D.w.z. ze hebben een actualiserend en dialogaal karakter.

Toegang tot de historische Jezus

De status van de “geschiedenis” en de “historicus”.

- Het probleem van de toegang tot Jezus via de evangelies is onmogelijk zonder vooronderstellingen, wel zonder vooroordelen.
- Hierbij moeten we even kijken naar wat geschiedenis en geschiedschrijver betekent.

De status van de “geschiedenis” en de “historicus”.

Herinnering, geschiedenis en historiciteit.

- Herinneringen zijn niet zomaar een aanhangsel van ons persoonlijk leven maar horen wezenlijk bij ons unieke persoon-zijn, want feiten worden niet enkel opgeslagen in het geheugen, ze worden ook geïnterpreteerd.
 - ▶ Mijn herinneringen, mijn achtergronden -die voor een groot deel ook erfenis zijn vanuit het verleden- en interpretaties bepalen mee mijn toekomst en mijn manier om dingen te bekijken. Deze analyse van de persoonlijke herinnering doet ons de vraag stellen naar wat geschiedenis is?
- Hetzelfde wat geldt voor een individu geldt ook voor groepen, landen, enz.
 - ▶ Elk individu realiseert zijn persoonlijke geschiedenis binnen het geheel van de geschiedenis van de mensheid en ook hier weer in een bepaalde nationale, culturele, religieuze, enz. context.

De status van de “geschiedenis” en de “historicus”.

De historische kennis. (1)

- 1. De term “geschiedenis” is ambigu.
 - ▶ De term kan zowel de “verhaalde” als de “beleefde” geschiedenis aanduiden.
 - Daarom onderscheiden sommigen respectievelijk tussen
 - 1. geschiedenis en 2. Geschiedenis
 - 1. Historie en 2. Geschiede.
 - Wij verstaan hier onder geschiedenis het beleefde verleden.
- 2. De geschiedschrijving in de 19de eeuw werd bepaald door het positivisme, zoals dat verwoord werd door Leopold von Ranke (1795-1886). Hij wilde vertrekken van “puur historische” bronnen en dan aantonen “Wie es eigentlich gewesen ist.” (historicisme)
 - ▶ Evangelies werden beschouwd als zogenaamde “besmette” bronnen, want ze zijn kerygmatische bronnen.
 - ▶ Het ideaal van von Ranke is utopisch: alle feiten worden altijd geïnterpreteerd, individueel en/of collectief.

De status van de “geschiedenis” en de “historicus”.

De historische kennis. (2)

- 3. elk historisch onderzoek kent subjectieve elementen, o.a.
 - ▶ a. een keuze van perspectief.
 - Als ik W.O. II beschrijf dan kies ik daarbij onwillekeurig een perspectief, nl. wie schuldig is, enz. Dit is uiteraard onvermijdelijk maar kan/zal de objectiviteit beïnvloeden. Het zal te merken zijn in mijn interpretatie van feiten.
 - ▶ b. een affectieve betrokkenheid (optie).
 - Beschrijf ik de kruistochten of historische figuren dan zal mijn oordeel gekleurd (dreigen te) worden door mijn oorspronkelijke affectie voor/tegen deze of gene persoon of groep. Kortom objectiviteit is altijd een na te streven doel.

De status van de “geschiedenis” en de “historicus”.

De historische kennis. (3)

- 4. De verhouding tussen de beleefde geschiedenis (Geschichte) en de historische kennis (Historie) kan enkel correct gebeuren vanuit een exacte visie van de menselijke existentie als historiciteit. Hierbij moeten we dit aspect ook weer niet verabsoluteren.
 - ▶ Historische kennis is enkel mogelijk omdat de beleefde geschiedenis zelf reeds “betekenisvol” is.
 - ▶ Dit betekent dat historisch onderzoek een houding van zowel affiniteit als van afstand (om juist te kunnen oordelen) veronderstelt.

De status van de “geschiedenis” en de “historicus”.

Toepassing op het probleem van de Evangelies. (1)

- De evangelies op een andere manier historisch zijn dan het (positivistisch) historicisme dacht.
 - ▶ De evangelies geven namelijk niet enkel een verslag over de feiten van het aardse bestaan van Jezus maar ook een boodschap over de diepe zin van Zijn bestaan.
 - ▶ 1. Ze verhalen het gebeurde en geven ook de zin ervan aan.
 - Deze zin is geen element dat de latere traditie toevoegt, het ligt besloten in het verhaal zelf. Weliswaar wordt het verstaan van deze zin steeds verdiept maar in de kern ligt die al in de oorspronkelijke gebeurtenissen.
 - ▶ 2. De zin van het gebeurde is niet enkel om onze nieuwsgierigheid te bevredigen (pure informatie).
 - Het is tegelijk een oproep tot bekering en tot authentiek leven. De gelovige gemeenschap realiseerde zich de volheid van de gebeurtenissen pas naarmate zij ze zelf beleefde.

De status van de “geschiedenis” en de “historicus”.

Toepassing op het probleem van de Evangelies. (2)

- In onze hypothese is de historicus die de evangelies bestudeert een **gelovige**. Deze (geloofs)houding is uiteraard een stimulans om de evangelies te begrijpen want door zijn geloof staat hij in hetzelfde perspectief als van waaruit de evangelies geschreven zijn.
 - ▶ De gelovige onderzoeker moet zijn “vooronderstellingen” kennen en er rekenschap van afleggen. Hij moet ze niet verloochenen, want een neutrale benadering van de feiten is onmogelijk. Ook de scepticus heeft zijn eigen “vooronderstellingen”.
- Jezus’ leven en boodschap is chronologisch/historisch primair,
- maar in literair opzicht is de tekst primair, immers de tekst (een getuigenis) gaat vooraf aan de kennis van de (historische) feiten die er achter zitten.
- M.a.w. het vertrekpunt van het onderzoek is steeds de tekst zelf.

De status van de “geschiedenis” en de “historicus”.

Toepassing op het probleem van de Evangelies. (3)

- Een historisch onderzoek vereist een studie van de structuren en superstructuren van de evangelies:
 - ▶ (1) eerst de literaire kritiek (Redaktionsgeschichte);
 - ▶ (2) dan een combinatie van literaire en historische kritiek (Formgeschichte);
 - ▶ (3) de historische kritiek.
- Aan het einde vindt de historicus nooit enerzijds feiten en anderzijds hun betekenis. Hij vindt altijd gebeurtenissen (feiten) met een bepaalde betekenis.
- De toegang tot bv. de historische Jezus veronderstelt dus tegelijk een historisch en een hermeneutisch onderzoek.

De status van de “geschiedenis” en de “historicus”.

De resultaten.

- 1. Het historisch onderzoek laat zien hoe de evangelisten die de lezer willen brengen tot de uiteindelijke betekenis van Jezus in een concrete context leven en denken: zij staan binnen het proces van verstaan en verdiepen van het Jezus-gebeuren en dit zonder dat zij er ontrouw aan zijn.
- 2. De historicus neemt de evangeliën zoals ze zijn. Via deze geloofsgetuigenissen probeert hij naar de historische Jezus te gaan. Dit vereist literaire kritiek en hermeneutisch onderzoek.

De toegang tot de historische Jezus

De vier kritisch te verifiëren problemen.

- De drie stappen in de vorming van het N.T.: Jezus -apostelen -evangelisten wijzen op de volgende vier op te lossen problemen:
- Aan te tonen:
 - ▶ 1. de continuïteit tussen de prepaschale groep leerlingen en de post-paschale gemeenschap.
 - ▶ 2. de trouw van de jonge Kerk aan de woorden en daden van de historische Jezus en de intentie van de jonge Kerk om deze woorden getrouw door te geven.
 - ▶ 3. dat de redactie van de evangelies betrouwbaar is.
 - de vrijheid van de evangelisten verzoenen met trouw aan de historische Jezus. Nagaan hoe deze vrijheid te verzoenen is met een oudere traditie. (Redaktionsgeschichte)
 - ▶ 4. de trouw aan de historische Jezus.
 - De criteria van historische authenticiteit.

De toegang tot de historische Jezus

Excursus: De bijdrage van de externe kritiek.

- De externe kritiek bestudeert een tekst “van buitenaf” en vraagt naar de auteur, datering, ontstaansplaats, bronnen, integriteit van een tekst.
 - ▶ bronnen uit de tweede en derde eeuw, Papias, de canon Muratori, Ireneüs, enz.
- Dit leert dat het normale begrip van auteur niet opgaat voor de evangelies.
 - ▶ men kan niet vasthouden aan het feit dat Markus, Matteüs enz. de werken op schrift gesteld hebben die in de oudheid aan hen toegeschreven werden. Men vindt duidelijk onderlinge afhankelijkheid tussen de evangelies. De auteurs ervan zijn kennelijk geen directe ooggetuigen.
- De externe kritiek kan wel de oudheid van de teksten betuigen en hun gezag in de oudheid.

De toegang tot de historische Jezus

Excursus: De bijdrage van de inwendige kritiek.
De bemiddeling van de jonge Kerk.

- De Formgeschichte, Redaktionsgeschichte en Quellenkritik leren ons het belang van de bemiddeling van de jonge kerk en van de personen van de evangelisten.
- Uitgaande van deze inzichten worden hieronder een viertal problemen besproken.

De vier kritisch te verifiëren problemen (uitwerking).

Probleem 1: Jezus en de prepaschale gemeenschap.

- Bultmann veronderstelde een breuk tussen de pre- en postpaschale gemeenschap.
- Käsemann verzette zich tegen een reële discontinuïteit tussen de pre- en postpaschale traditie.
- Heinz Schürmann ontdekte niet enkel een continuïteit van herinnering maar ook van traditie. Wij bevinden ons hier op het vlak van de Formgeschichte. Hij toont aan dat het mogelijk is om met de methode van de Formgeschichte iets te zeggen over de pre-paschale Jezus en de pre-paschale tradities.

Probleem 1: Jezus en de prepaschale gemeenschap.

1. Vertrekpunt en methode.

- Schürmanns vertrekpunt is minimaal en onloochenbaar: Jezus had tijdens zijn openbaar leven een groep van leerlingen.
 - ▶ Deze gemeenschap vormt een eigen Sitz-im-Leben. Vraag: wat is dit pre-paschale milieu en is het onderscheiden van de post-paschale Sitz-im-Leben. Kort: had de gemeente na Pasen een houding en intentie om de woorden van Jezus trouw te bewaren?
- Er is een chronologische en sociologische continuïteit is immers dezelfde groep leerlingen ging verder na Pasen,
- er is ook een reële discontinuïteit, het geloof krijgt een nieuw decisief moment in de ervaringen en gebeurtenissen van Pasen en Pinksteren.
 - ▶ Het is meer dan een sociologische continuïteit,
 - ▶ het is ook continuïteit in de belijdenis. Immers de groep die zich achter Jezus schaarde deed dat omdat ze voor Jezus kozen en zich m.n. bekenden tot Hem.
 - De belijdenis richtte zich waarschijnlijk meer op Zijn woorden dan op Zijn persoon.
 - De continuïteit in de belijdenis leidt tot de mogelijkheid van continuïteit/traditie.

Probleem 1: Jezus en de prepaschale gemeenschap.

1. Vertrekpunt en methode. (2)

- Schürmann past hier de methode van Formgeschichte zelf toe. Hij vindt een dubbele Sitz-im-Leben in de pre-paschale gemeente.
 - ▶ In ieder geval moet er een traditie (externe S-i-L) zijn van verdergeven, bv. van logia, handelen hebben.
 - Een externe: gevormd door de liturgische, missionaire, catechetische activiteit
 - en een (dubbele) interne:
 - de interpersoonlijke contacten met de Heer en de belijdenis van het zelfde geloof en waarden
 - respect voor de woorden en daden van de Heer.

Probleem 1: Jezus en de prepaschale gemeenschap.

2. De gemeenschap van Jezus en leerlingen: de interne S-i-L.

- De interne Sitz-im-Leben waarin de evangelies ontstaan zijn is het gemeenschappelijk leven van Jezus en Zijn leerlingen.
 - ▶ De traditie presenteert ons een Jezus die nooit zonder leerlingen is. Het vertrouwd-zijn van de leerlingen met de Meester doet ons vermoeden dat ze de schat van Zijn woorden met respect hebben behandeld en bewaard.
- Vanwege hun band met Jezus wilden de leerlingen de boodschap trouw bewaren:
 - ▶ (1) er bestond een intieme band tussen Jezus en Zijn leerlingen;
 - ▶ (2) de groep had Jezus als centrum
 - ▶ (3) Jezus was een man van gezag en had een uniek en decisief woord
- Deze elementen wijzen naar een interne Sitz-im-Leben die voldoende is om de mogelijkheid en effectieve continuïteit van een overlevering van de woorden en daden van de Heer aan te tonen.

Probleem 1: Jezus en de prepaschale gemeenschap.

3. De prepaschale activiteiten van de leerlingen: de externe S-i-L.

- 1. De these van Schürmann: Jezus leerde welbewust een boodschap aan zijn leerlingen om hen voor te bereiden op hun missionaire opdracht als herauten van het Rijk Gods, na maar ook voor Pasen.
 - ▶ In een milieu gericht op mondeling verdergeven gebeurt dat altijd door min of meer stereotiepe vormen van vertelling.
 - ▶ Jezus vertelde zo dat bepaalde woorden gemakkelijk gememoreerd konden worden. De leerlingen zijn bv. al gezonden vóór Pasen om het Rijk Gods te verkondigen.
 - ▶ Voor Pasen m.n. thema van boete en bekering aanwezig en Rijk Gods.
 - ▶ Na Pasen staat Jezus centraal in de verkondiging.
- 2. Het leven in gemeenschap betekent een radicale keuze om Hem te volgen.
 - ▶ Zij gaven familie, goederen en bezittingen op om zich te binden aan een “ronddolende” prediker.
 - ▶ De logia die over de zwaarte van de keuze voor de Heer spreken, over het de kleinste van allen willen zijn, over het feit dat men geen reiszak enz. moest meenemen, zijn allemaal dingen die hun oorsprong niet in de gemeente na Pasen kunnen vinden.

Probleem 1: Jezus en de prepaschale gemeenschap.

Balans van een onderzoek.

- 1. De oorsprong en de traditie van de logia van de Heer dateert van voor Pasen.
 - Schürmann toont aan: deze traditie reeds bestond binnen de groep leerlingen zelf.
- 2. Schürmanns voornaamste verdienste is dat hij de methode van de Formgeschichte toepast op het pre-paschale milieu. Hij wijst op de continuïteit en het verdiepen van het verstaan dat de leerlingen van Jezus hebben.
- 3. De Formgeschichte had de inwendige houdingen die de externe activiteit inspireert verwaarloosd.
- 4. Schürmann laat een echte temporele en sociologisch continuïteit tussen de pre- en de postpaschale gemeente zien. Hij wijst ook op een traditie van belijdenis, d.w.z. een zich bekennen tot de Heer en een missionaire activiteit.

Probleem 2: De taal en houding van het primitieve kerkelijke milieu.

Inleiding

- Naast continuïteit tussen de pre- en de post-paschale gemeente is er ook discontinuïteit en uiteengaan van de vertellingen. Er is echter een unieke bron die erachter schuilt. Het geheel getuigt van fundamentele trouw aan Jezus.
- De kritische verificatie van de trouw van de jonge Kerk aan de historische Jezus is het tweede punt van ons bewijs.
 - ▶ Schürmann maakt ook hier een onderscheid tussen de interne en de externe Sitz-im-Leben. Hij maakt een analyse van de psyche van de primitieve gemeente in haar houding tegenover Jezus.
 - ▶ De studie van de geprivilegeerde woorden uit de Sitz-im-Leben van de primitieve gemeente (tendenties, houdingen, overtuigingen, mentaliteit) levert ons een belangrijk criterium op om het ecclesiale milieu te beoordelen waarin de evangelische traditie ontstaan is en zich ontwikkeld heeft.

Probleem 2: De taal en houding van het primitieve kerkelijke milieu.

Inleiding (2)

- We zullen de volgende drie punten nader bekijken:
 - ▶ de idee van de traditie: ontvangen (παραλαμβάνειν) en verdergeven (παραδίδοναι)
 - ▶ de onmiddellijke medewerkers van Jezus heten:
 - getuige (μαρτυς),
 - apostel (ἀποστολος)
 - dienaar (διακονος) van het woord.
 - ▶ *de taak van de predikers van het Evangelie:
 - onderrichten (διδασκειν),
 - verkondigen (κηρυσσειν),
 - evangeliseren (εὐαγγελιζεσθαι).

Probleem 2: De taal en houding van het primitieve kerkelijke milieu.

De “paradosis” of traditie.

- “Ontvangen” en “overleveren” in de brieven van Paulus.
 - ▶ Overlevering (παραδοσις) 12x in het N.T. en overleveren (παραδιδοναι) 120x.
 - ▶ *Paulus wijst op de strikte overeenkomst tussen ontvangen (παραλαμβάνειν) en verdergeven (παραδιδοναι).

 - ▶ In de pastorale brieven wordt παραθηκη gebruikt i.p.v. παραδοσις. Dit woord is ontleend aan Griekse juridische taal.

 - ▶ De garantie van authenticiteit loopt via de keten van “bemiddelaars”: Christus -> apostelen-> leerlingen.

Probleem 2: De taal en houding van het primitieve kerkelijke milieu.

De “paradosis” of traditie.

- De Joods-Christelijke traditie en andere milieus van mondelinge overlevering.
 - ▶ De school van Uppsala (Riesenfeld en Gerhardson) heeft m.n. gewezen op het vermogen van de Joden om mondeling verder te geven, vgl. de Torah.
 - ▶ Let wel: een mondelinge traditie kent ook grenzen.
- Er wordt mondeling overgeleverd in de jonge Kerk maar er is een inwendige wil om trouw te zijn aan het overgeleverde woord.

Probleem 2: De taal en houding van het primitieve kerkelijke milieu.

De dubbele dynamiek van de traditie.

- 1. Enerzijds betekent traditie: een houding van trouw aan de boodschap(per), de mondelinge overlevering wil bewaren.
 - ▶ Bv. Paulus. De moderne obsessie voor de ipsissima verba Iesu is ijdel en gaat in tegen de feiten. Een relaas van een wonder komt uiteraard niet van Jezus zelf. De wonderverhalen enz. vertonen kenmerken die wijzen op een vorm van memoriseren bij de vertellers in een “mondelinge” cultuur.
- 2. Anderzijds is de traditie dynamisch en impliceert ze een actualisering en verdieping, die het gevolg zijn van het feit dat de “logia” van Jezus steeds nieuwe problemen moeten oplossen en in steeds nieuwe situaties verteld worden.
 - ▶ De Kerk heeft de boodschap niet gekregen als een inerte schat maar om er steeds nieuwe situaties mee op te helderen en in diverse omstandigheden te verkondigen.
 - ▶ Een puur letterlijke trouw zou tot een fossiliseren van Jezus’ boodschap geleid hebben.
 - ▶ Een actualiseren zonder trouw zou geleid hebben tot het opgeven van de wezenlijke punten van de traditie.

Probleem 2: De taal en houding van het primitieve kerkelijke milieu.

Geprivilegeerde woorden: Getuige en getuigenis.

- We vinden 198 keer getuige (μαρτυς) in het N.T. .
 - ▶ De Handelingen en Lukas gebruiken het m.n. voor Petrus en de apostelen.
- We vinden vier kenmerken van de apostelen, de getuigen bij uitstek:
 - ▶ 1. net als profeten zijn ze door God gekozen.
 - ▶ 2. ze hebben Jezus gezien en gehoord. (Ze zijn Hem gevolgd).
 - ▶ 3. ze hebben van Jezus de opdracht gekregen om te verkondigen (getuigen).
 - ▶ 4. hun houding: ze verkondigen de Boodschap vanuit een innerlijke zekerheid, met een bovennatuurlijke moed.
- Hun getuigenis gaat over wat ze gezien en gehoord hebben en de betekenis ervan:
 - ▶ 1. enerzijds zijn zij ooggetuigen
 - ▶ 2. zij geven niet enkel getuigenis over empirische realiteiten, maar ook over de heilswaarde van de woorden en daden van de Heer.
 - ▶ 3. de historische betekenis van het feit is niet willekeurig maar berust op de beleefde geschiedenis van Jezus en op die van het Joodse volk.

Probleem 2: De taal en houding van het primitieve kerkelijke milieu.

Geprivilegeerde woorden: “apostel”.

- Apostel (ἀποστολος) is de Griekse vorm voor het Aramese saliah voor gezant.
 - ▶ Bij Paulus is het een geprivilegieerde term;
 - ▶ bij Lukas is het begrip ἀποστολος m.n. verbonden met dat van getuigen.
 - ▶ Apostelen zijn getuigen van Jezus' werken, onderricht, lijden en verrijzenis.

Probleem 2: De taal en houding van het primitieve kerkelijke milieu.

Geprivilegeerde woorden: Dienaar van het woord.

- 1. Bij Paulus is διακονος geen technische term voor het ambt van diaken.
 - ▶ Het wordt gezegd van rondtrekkende missionarissen, niet enkel van de apostelen ook van hun medewerkers.
 - ▶ Als dienaar van het evangelie is de apostel een διακονος van Christus.
- 2. In de Handelingen is de taak van de διακονος του λογου identiek met de διδαχη van de apostelen (2,42).
 - ▶ Een van de wezenlijke functies van de apostelen is de dienst aan het woord.

Probleem 2: De taal en houding van het primitieve kerkelijke milieu.

Geprivilegeerde woorden: onderrichten, prediken.

- in de Handelingen en de brieven van Paulus vinden we
- “aankondigen, verkondigen, preken, evangeliseren”.
- ▶ Het gaat allereerst over de verrezen Heer maar steeds refereren de apostelen via deze begrippen in de Handelingen naar de historische Jezus.
- ▶ Een analyse van deze begrippen toont aan dat de verkondiging in de apostolische tijd steeds draait om Jezus van Nazaret, zijn leven en dood, die door zijn verrijzenis als Heer en Zoon van God gezien wordt.

Probleem 2: De taal en houding van het primitieve kerkelijke milieu.

Conclusie.

- Een groep (gemeente) die zich ervan bewust is dat haar fundamentele taken zijn: missie en getuigenis geven van de traditie, is iets anders dan een groep die met elke wind meewaait.
- Zo een groep heeft een duidelijk referentiepunt: de historische en verrezen Jezus in dit geval.

De vier kritisch te verifiëren problemen

Probleem 3: De vrijheid van de evangelisten en de oudere traditie?

- Het derde punt om te verifiëren is hoe de vrijheid van de evangelisten te verenigen is met hun trouw aan de oudere traditie.
 - ▶ De Formgeschichte reduceerde de rol van redacteurs tot een minimum.
 - ▶ De Redaktionsgeschichte nam die weer op.

Probleem 3: De vrijheid van de evangelisten en de oudere traditie?

De oorsprong van de Redaktionsgeschichte.

- ‘Redaktionsgeschichte’ komt van Willy Marxsen *Der Evangelist Markus*, 1956.
 - ▶ De oorsprong ligt m.n. in de over het auteurschap van het Markus-evangelie.
 - ▶ In de Redaktionsgeschichtliche Schule staat het redactioneel werk van de evangelisten centraal, ieder met zijn eigenheden, structuur, stijl enz. .
 - ▶ Deze methode (1) rehabiliteert de auteurs van de evangeliën en (2) ziet het probleem van de spanning tussen de trouw aan de overlevering en de persoonlijke creativiteit van de auteurs.
- Zowel de Redaktions- als Formgeschichte bestuderen de historische inhoud van de ontdekte literaire vormen.
 - ▶ De Redaktionsgeschichte gelooft in de redactionele arbeid van de evangelisten. Dit betekent ook dat de hermeneutische afstand tot Jezus groter wordt.

Probleem 3: De vrijheid van de evangelisten en de oudere traditie?

De methode van de Redaktionsgeschichte.

- De Redaktionsgeschichte wil de fysionomie van de verschillende evangeliën bestuderen: de theologische visie van de auteur, de structuur, de stijl, de concrete situatie waarin hij schreef, enz.
- De instructie *Sancta Mater Ecclesia* (Bijbelcommissie, 1964) neemt een aantal positieve elementen uit de RG op en wijst op drie elementen in het werk van de evangelisten.
- Nl. ze maakten
 - ▶ (1) een keuze (materiaal niet gecreëerd, maar gevonden),
 - ▶ (2) een synthese (gestructureerd volgens eigen inzichten)
 - ▶ (3) aanpassingen van het overgeleverde kerygma aan de noden van de lokale Kerken.

Probleem 3: De vrijheid van de evangelisten en de oudere traditie?

De verschillende types van redactionele activiteit (1)

- De voornaamste kenmerken van de aangetroffen redactionele arbeid zijn:
 - ▶ 1. solistische correcties (m.n. in Mt.).
 - ▶ 2. preciseringen.
 - ▶ 3. weglatingen.
 - ▶ 4. aanpassingen van een metafoor (het huis op het zand: Mt. palestijns, Lk. Grieks)
 - ▶ 5. transpositie van pericopen.
 - ▶ 6. transpositie binnen eenzelfde pericope (de volgorde van de bekoringen)
 - ▶ 7. reductie van verschillende momenten van de vertelling tot een enkel. (de boodschappers van Jäirus vallen weg in Mk.)
 - ▶ 8. toevoegingen van een “verdwaald” logion.
 - ▶ 9. inlassen van een traditioneel logion.

Probleem 3: De vrijheid van de evangelisten en de oudere traditie?

De verschillende types van redactionele activiteit (2)

- ▶ 10. toevoeging van een verhaal uit een andere traditie (bv. de vrouw van Pilatus)
- ▶ 11. afkorting van het bron-document
- ▶ 12. toevoegen van “kapstokken” (“sleutelwoorden”). Zoals “Als jullie bidden...”.
- ▶ 13. een verbinding van losse pericopen.
- ▶ 14. samenvattingen.
- ▶ 15. geografische indicaties. Soms zijn deze biografisch, soms ook theologisch...
- ▶ 16. referenties naar het O.T.
- ▶ 17. het dramatiseren van een scene.
- ▶ 18. een theologische interpretatie van de traditie. (Mk. ziet de broodvermenigvuldiging in christologische zin ...)
- ▶ 19. toevoeging van een logion van redactionele of theologische waarde.

Probleem 3: De vrijheid van de evangelisten?

De bijdrage van de Redaktionsgeschichte.

- 1. De RG accepteert de conclusies van de FG over de vorming van de evangelisch traditie en de theorie van de twee bronnen (Mc. en Q).
- 2. De RG rehabiliteert de auteur.
- 3. De RG en FG lopen het gevaar om enkel interesse te hebben voor de theologisch waarde van de evangeliën en de band met Jezus te vergeten.
 - ▶ De FG ziet een breuk tussen Christus en Zijn Kerk.
 - ▶ De RG ziet een breuk tussen de evangelist en de historische Jezus.
- 4. Door de RG ontstaat er een spanning tussen de trouw aan traditie en de creatieve vrijheid van de auteur.
- 5. De RG laat ons proeven hoe die vrijheid en trouw beleefd worden:
 - ▶ Lc is opvallend trouw aan bronnen, vrijheid m.n. t.o.v. de toestand van de heidenen.
 - ▶ Matteüs heeft m.n. een catechetische interesse. Hij maakt een synthese.
 - ▶ Marcus heeft minder literaire retouches maar brengt veranderingen aan in de structuur en de economie van zijn werk.
 - ▶ De redactionele activiteit van evangelisten toont een grotere trouw dan vrijheid en hun vrijheid inspireert vertrouwen.
- 6. De RG en FG leiden naar de studie van de historische inhoud van de geïdentificeerde literaire vormen.

De vier kritisch te verifiëren problemen

Probleem 4: Criteria voor de historische authenticiteit van de evangelies.

- Het laatste punt dat geverifieerd moet worden is: de continuïteit die loopt van Jezus tot het actuele evangelie.
- **Men zoekt zogenaamde “criteria van historiciteit”**. Dit ligt impliciet besloten in het denken over de historiciteit vanaf Käsemann (1954).
- Het gebruik van criteria en het aanvaarden van bepaalde criteria om de authenticiteit van de evangelies (en ander bestudeerd materiaal) te beoordelen wordt natuurlijk bepaald door iemands “Vorverständnis”.
- Heden is er een zekere consensus gegroeid over welke criteria geldig zijn.

Probleem 4: Criteria voor de historische authenticiteit.

“Aanduidingen” en criteria. De houding van de exegeet.

- 1. Er is een verschil tussen “aanduidingen” en criteria.
 - ▶ Een aanduiding is een waarschijnlijkheid maar geeft geen zekerheid over historische authenticiteit. Dat Jezus slaapt op het “kussen” van de boot is een aanduiding van de historiciteit, maar geen criterium voor de “echtheidstest”.
- 2. Men mag de “oudheid” van de vormen niet verwisselen met de historische authenticiteit van hun inhoud.
- 3. De waarde van de RG is dat zij de redactionele eigenheden van iedere evangelist tracht te vinden.
 - ▶ Zo kan men deze eigenheden weglaten en verder teruggaan in de tekst. Het geeft geen uitsluitsel over de historische waarheid van deze (van redactie ontdane) tekst.
- 4. McEleney wijst op een grondhouding, de zgnde “historische presumptie”,
 - ▶ d.w.z. we moeten aannemen dat iets waar is tot tegendeel bewezen is. Dit is een normale manier van handelen. Het is een houding die aan het onderzoek voorafgaat. Na kritisch onderzoek kan men tot een kritisch gefundeerde zekerheid komen.

Probleem 4: Criteria voor de historische authenticiteit van de evangeliën.

Fundamentele criteria.

- zijn criteria die een waarde hebben in zichzelf en die een oordeel toestaan over de historiciteit van een verhaal of onderdeel ervan.
- Vrijwel alle exegeten nemen deze criteria aan.

Criteria voor de historische authenticiteit van de evangeliën

Criteria

- 1. Fundamentele criteria.
 - ▶ 1. Het meervoudig getuigenis.
 - ▶ 2. Het criterium van discontinuïteit.
 - ▶ 3. Het criterium van conformiteit of continuïteit.
 - ▶ 4. Het criterium van noodzakelijke uitleg.
- 2. Afgeleide criteria: de stijl van Jezus.
- 3. Gemengde criteria
 - ▶ 1. De inwendige begrijpbaarheid van een verhaal.
 - ▶ 2. Verschillende interpretaties die fundamenteel overeenstemmen.
- 4. Conclusies

Criteria voor de historische authenticiteit van de evangeliën

Het meervoudig getuigenis.

- “Men kan een gegeven uit de evangeliën als authentiek beschouwen als het door (bijna) alle bronnen van de evangeliën (Mc., Q.) en in de andere geschriften van het N.T. betuigd wordt. (Handelingen, de brieven van Johannes, brieven van Paulus, Hebreënbrief)”
- bv. alle bronnen betuigen: Jezus’ medelijden met de zondaars, zijn wonderen en controversen.
- Merk op: de kerken in de tweede eeuw zijn er als volkomen vanzelfsprekend van overtuigd dat de evangeliën toegang geven tot de historische Jezus.
- Dit criterium moet nog bevestigd worden door de volgende criteria.

Criteria voor de historische authenticiteit van de evangeliën

Het criterium van discontinuïteit.

- “Men kan een gegeven uit de evangeliën (m.n. een woord of houding van Jezus) als authentiek beschouwen als dit niet terug te voeren is op opvattingen uit het Jodendom of van de jonge Kerk.”
- Zo is het genre evangelie in discontinuïteit met het voorafgaande Jodendom.
 - ▶ De inhoud is de persoon van Jezus: een man die men niet kan onderbrengen in één van de gebruikelijke categorieën van de profane geschiedenis en ook niet in een van de gangbare categorieën van godsdienstgeschiedenis.
- De discontinuïteit blijkt bv. uit Jezus' gebruik van:
 - ▶ “Voorwaar, voorwaar, Ik zeg U” (Amen). Dit leidt Jezus' eigen woorden in en wijst op Zijn gezag.
 - ▶ Het woord “Abba”.
 - ▶ Zijn opvatting van het “Koninkrijk Gods”,
 - ▶ de uitdrukking “ik ben” (ἐγώ εἰμι).

Criteria voor de historische authenticiteit van de evangeliën

Het criterium van discontinuïteit, voorbeelden

- 1. Het doopsel van Jezus.
 - ▶ Hoe zou de jonge Kerk die Jezus als “Heer” zag en vereerde dit bedacht kunnen hebben?
- 2. De opdracht om niet te preken tot Samaritanen en heidenen
 - ▶ omdat dit niet meer overeenkomt met de situatie van de Kerk ten tijde van de eindredactie.
- 3. De roeping van de leerlingen door Jezus
 - ▶ is verschillend van de rabbijnse traditie.
- 4. Overal waar het onbegrip van de apostelen, de verloochening van Petrus en verraad van Judas verhaald wordt.
- 5. De voorkeurlijke van Jezus voor zondaars, melaatsen, enz.
- 6. Het gebruik van woorden als “mensenzoon”, “koninkrijk”.
 - ▶ zij zijn een anachronisme ten opzichte van de theologie die we bij Paulus al vinden.

Criteria voor de historische authenticiteit van de evangeliën

Het criterium van conformiteit of continuïteit.

- de evangeliën moeten in overeenstemming zijn met de historische, archeologische en literaire “feiten” uit Jezus’ tijd.
 - ▶ De beschrijving van het economische, politieke, enz. milieu van de groepen moet kloppen. Dit criterium zou men kunnen samenvatten als:
- “Men kan een woord of daad van Jezus als authentiek beschouwen als het conform de tijd en milieu van Jezus is (linguïstisch, geografisch, sociaal, politiek, religieus) én m.n. als het innerlijk coherent is met het wezenlijke onderricht van Jezus nl. de komst en vestiging van het Rijk Gods.”
 - ▶ Bv. parabels die vrijwel allen over het Rijk Gods gaan, het Onze Vader.
 - ▶ De twee criteria van continuïteit en discontinuïteit vullen mekaar aan.
 - ▶ Jezus’ continuïteit met Zijn omgeving laat toe om Hem te situeren in de geschiedenis en de discontinuïteit laat Hem zien als uniek en origineel fenomeen. Hij hoort bij Zijn tijd en tegelijk onderscheidt Hij zich ervan.

Criteria voor de historische authenticiteit van de evangeliën

Het criterium van noodzakelijke uitleg.

- “Als een geheel van feiten of gegevens die een coherente uitleg behoeven door een welbepaalde these als groep in een harmonie van alle elementen (die anders raadselachtig zouden blijven) verklaard worden dan staan we voor een authentiek gegeven (feit, handeling, houding, woord van de Heer).”
 - ▶ Een groot aantal feiten van Jezus’ leven zoals zijn houding tegenover de Joodse overheden en de Schriften, zijn taalgebruik, enz. kunnen niet verklaard worden zonder ze terug te voeren op een concrete persoon.
 - ▶ Dit criterium laat de grote lijnen van Jezus’ optreden zien: zijn aanvankelijk succes, zijn breuk met Galilea, zijn activiteit in Jeruzalem, zijn gezagvol optreden, enz.
 - ▶ In het geval van de wonderen kunnen we een heleboel dingen ontdekken:
 - het geloof van de apostelen in het Messias-zijn van de Heer,
 - de plaats van de wonderen in de Johanneïsche en synoptische traditie,
 - de haat van de hogepriesters enz.

Criteria voor de historische authenticiteit van de evangeliën

Afgeleide criteria: de stijl van Jezus.

- Met “afgeleide criteria” wordt hier niet de literaire stijl maar de levensstijl van Jezus bedoeld. Deze manier van leven uit zich zowel in de manier van spreken, Zijn persoonlijk gedrag en in zijn taal.
- ▶ Zo vertoont zijn manier van handelen steeds elementen van eenvoud en gezag, van goedheid en medelijden met de zondaars.
 - Dit zelfde gegeven vinden wij bv. in de parabel van de verloren zoon (Lk.),
 - in zijn omgang met tollenaars en zondaars, in het eten met hen.

Criteria voor de historische authenticiteit van de evangeliën

Gemengde criteria.

- 1. De inwendige begrijpbaarheid van een verhaal.
- Als een gegeven uit het evangelie perfect past in zijn directe en indirecte context en inwendig coherent is dan is dat een literaire aanduiding voor zijn authenticiteit.
 - ▶ Om op historisch vlak ook geldig te zijn moet het ook de kenmerken van de “veelvuldige getuigenis”, “continuïteit” en/of “discontinuïteit” vertonen.
 - ▶ Voorbeeld: het motief waarom Jezus gedood werd uit de synoptici:
 - Hij werd gedood omwille van een politieke reden, immers Hij ging door voor de koning van de Joden.
 - Dit klopt met de innerlijke samenhang van het proces, de houding van de Joodse overheden tegenover de Romeinen, de tekst op het kruis en het feit van het contrast van deze reden met de reden die de jonge Kerk opgeeft nl. dat Hij gelijk beweerde te zijn aan God. (Joh. 10,33; Mc. 14,60-64)

Criteria voor de historische authenticiteit van de evangeliën

Gemengde criteria.

- 2. **Verschillende interpretaties die fundamenteel overeenstemmen.**
- Vaak vinden we in de evangeliën eenzelfde feit (bv. een wonder) dat verhaald wordt op verschillende manieren. We zien hierin duidelijk het redactionele werk van de auteurs. De verschillen wijzen op de vrijheid van de redacteurs en tegelijk op het respect dat zij voor hun bronnen hebben.
 - ▶ **Bv. de parabel van het bruiloftsfeest.**
 - Bij Lukas (14,16-24) betekent het dat de mensen uitgenodigd zijn aan de Messiaanse vreugde, maar ze wijzen het af vanwege hun aardse bezigheden.
 - Matteüs (22,1-4), die schrijft voor Joden-Christenen, maakt er een allegorie van die past op de geschiedenis van Israël: de Joden waren het eerst uitgenodigd, maar wezen het Heil af enz.
- In dit geval is het criterium van fundamentele overeenstemming een literair criterium voor de echtheid.

Criteria voor de historische authenticiteit van de evangeliën

Conclusies (1)

- De besproken argumenten en indicaties samen convergeren naar bepaalde punten. Bv. de grote themata van Jezus' prediking: de wonderen en het Rijk Gods. We krijgen aanduidingen over:
 - ▶ 1. het linguïstische milieu in vele aspecten: menselijk, sociaal, politiek, economisch, cultureel, juridisch en religieus.
 - ▶ 2. de grote lijnen van het dienstwerk van Jezus: het begin in Galilea, het ontzag bij het volk en de apostelen omwille van Zijn wonderen, Zijn optreden in Jeruzalem, Zijn politiek proces, Zijn veroordeling en dood.
 - ▶ 3. de grote gebeurtenissen van zijn leven: Zijn doopsel, bekoringen, gedaanteverandering, parabels, enz.
 - ▶ 4. de controverse met schriftgeleerden en Farizeeën w.b. de sabbat, echtscheiding, belastingen, enz.
 - ▶ 5. zijn houding van eenvoud en gezag, zijn zuiverheid en medelijden voor de zondaars, de armen, zieken, enz.
 - ▶ 6. de formuleringen van een vroege en soms raadselachtige christologie: het teken van Jona, het teken van de tempel, "mensenzoon"

Criteria voor de historische authenticiteit van de evangeliën

Conclusies (2)

- De besproken argumenten en indicaties samen convergeren naar bepaalde punten. (vervolg)
 - ▶ 7. de logia die Jezus onder God stellen.
 - ▶ 8. Zijn weigering om als een politieke en tijdelijke messias gezien te worden, de prediking van het Rijk Gods en de deelname eraan door bekering, boete en geloof.
 - ▶ 9. het aanspreken van God als Abba; Zijn houding t.o.v. de wet in de bergrede, Zijn identificatie met en gebruik van “mensenzoon” uit Daniël.
 - ▶ 10. de roeping en zending van de apostelen, hun uitverkiezing, hun niet-verstaan, hun verraad, enz.
- Het is duidelijk dat men wel degelijk veel weet over de historische Jezus. De veronderstelling dat de Evangelies geloofwaardig zijn is correct en ook dat zij toegang geven tot de historische Jezus.

De toegang tot de historische Jezus

Balans van dit onderzoek.

- De toegang tot Jezus is enkel mogelijk via de evangelies, die het geschreven getuigenis van de eerste Christengemeenten zijn.
- Het is mogelijk om via de evangelies naar Jezus te gaan, zijn boodschap en de bedoeling van zijn optreden te begrijpen en de grote gebeurtenissen van zijn activiteit onder ons te kennen.

De toegang tot de historische Jezus

De convergentie van de argumenten uit de verschillende benaderingswijzen.

- Het onderzoek naar de historische Jezus levert niet alleen een opeenstapeling van losse argumenten maar deze convergeren ook naar één punt: de historische Jezus.
- Het bewijs bevindt zich op verschillende niveaus:
 - ▶ 1. literair: (RG en FG),
 - ▶ 2. historisch: (geschiedenis van de bijbelse kritiek van de evangelies, ook het moderne begrip van geschiedenis).
 - ▶ 3. filosofisch: reflectie over de aard van taal en de historiciteit van de mens.
 - ▶ 4. sociologisch: de analyse van de prepaschale gemeenschap en van de milieus van de jonge Kerk
 - ▶ 5. psychologisch: de analyse van het bewustzijn van de Kerk, via de semantiek.
 - ▶ 6. theologisch: m.n vanuit de nieuwe hermeneutische inzichten. Het houdt ook een studie in van de inzichten van de theologen die zich met christologie bezighouden.

De toegang tot de historische Jezus

De historische Jezus: geloof en geschiedenis.

- In het kritisch onderzoek van de Schrift zijn een aantal elementen te vinden:
 - ▶ 1. Het herontdekken van Jezus via het historisch onderzoek is geen terugkeer tot de perspectieven van de Leben-Jesu-Forschung. Het gaat er m.n. om, om terug naar Jezus van Nazareth te gaan die door de apostelen en evangelisten gezien wordt als Heer en Christus, precies op basis van wat Hij gezegd en gedaan heeft tijdens Zijn aardse leven.
 - ▶ 2. Het historisch en kritisch onderzoek naar Jezus als zodanig vereist geen geloof, maar het geloof bewijst het wel een ongehoorde dienst immers het verschaft ons een toegang tot de betekenis van de historische Jezus en tot zijn persoon.
 - ▶ 3. Het historisch onderzoek heeft belang voor de gelovigen m.n. omdat het aantoont dat het eeuwenlang vertrouwen van de Kerk in de evangelies als bron van kennis over Jezus gegrond is en aan de moderne kritiek kan weerstaan.
 - Het leert hen ook om de evangelies goed te lezen.
 - Het leert ons ook wat deze Jezus, gelezen en gezien door de Kerk en door de evangelisten, ons nu te zeggen heeft. Anders wordt het evangelie gereduceerd tot een pure ideologie, los van Zijn boodschapper, los van zijn basis. En de boodschap van het Evangelie is zijn Boodschapper zelf.

Einde